

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2005 SPALIO 1 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.191 (36)

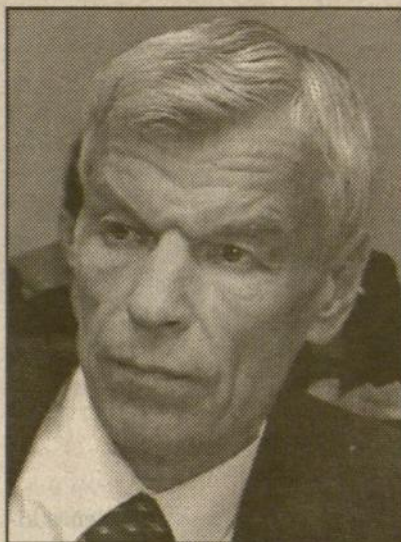
XIII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos SIMPOZIUMAS



Vytautas Landsbergis



Leonidas Donskis



Justas Vincas Paleckis



Vygaudas Ušackas

Tai tiltas tarp žemynų (2)

Pradžią rugsėjo 3 d.

Tęsiame pasakojimą apie XIII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo metu surengtą diskusiją tarp žymių Lietuvos ir JAV politikų, kuri vyko teletilto tarp Vilniaus ir Vašingtono metu. Lietuvos politinei minčiai toje diskusijoje atstovavo Europos parlamento nariai prof. Vytautas Landsbergis ir Justas Vincas Paleckis, o JAV – šios valstybės Kongreso narys iš Mičigano Tadeush McCotter ir žinomas Rytų Europos politikos analitikas Robert Nurick iš JAV. Vašingtone diskusijos dalyviams vadovavo Lietuvos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Vygaudas Ušackas, o Vilniuje Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos instituto direktorius prof. Leonidas Donskis.

GEDIMINAS ZEMLICKAS

Svarbiausia – vertybių bendrumas

Pasak politikos analitiko Robert Nurick, Amerikoje gyvenantys lietuviai pastaruosius kelerius metus labai aktyviai dalyvauja diskusijose dėl transatlantinės politikos dalykų. Tose diskusijose buvo išsakyta labai daug ir įvairių nuomonių, nes nepriklausomos valstybės turi savo interesus, savo nuomones. Ir jokios čia konkurencijos nėra, – Kongreso narys čia pritarė V. Landsbergiui. JAV labai nedaug žmonių mėgina įvertinti Lietuvos vaidmenį, lygindami, kad ir su Estija, Didžiąja Britanija ar Vokietija. Klausimas, pasak R. Nurick, dabar tik toks: ar įvairių valstybių interesai gali būti suderinami, kad atsirastų sąjungos? Įvairios šalys juk turi skirtingas pers-

pektyvas. Dešimtmečius vykstančios diskusijos yra svarbios, o Lietuvos vaidmuo transatlantiniuose santykiuose nebūtinai reiškia, kad Lietuva turi pritarti JAV kiekvienam klausimui. Svarbus yra vertybių bendrumo klausimas. Lietuva, kaip valstybė, nori užsitikrinti tam tikras vertybes ir labai svarbu, kad JAV ir Lietuvos santykiuose, pasak R. Nurick, tos pagrindinės vertybės būtų tos pačios.

Irako patirtis rodo, kad nesutarimai politikos klausimais su kai kuriomis Europos Sąjungos valstybėmis, ypač su Vokietija ir Prancūzija, pasireiškė gana bloga patirtimi.

Taigi nebūtina dėl visko sutarti, bet labai svarbu, kaip sugebame tuos nesutarimus išspręsti, kad pagaliau galėtume rasti bendrą kelią. Pagaliau, anot R. Nurick, mes turime būti pasirengę tam tikriems nesutarimams. Lietuva turi ne tik savo

interesų, bet atsiduria ir kitų šalių interesų erdvėje, tad sunku tikėtis, kad visais klausimais ir ateityje būtų vieninga pozicija. Tai normalu, o svarbiausia – sugebėti išspręsti kylančius prieštaravimus. Siekiant tų pačių tikslų, Lietuvos vaidmuo politikos analitikui Rytų Europos klausimais R. Nurick atrodo labai svarbus. Jo teigimu, Lietuva suvaidino labai reikšmingą vaidmenį, kai iškilo tam tikrų sunkumų tarp JAV ir kai kurių Europos Sąjungos valstybių.

Lietuva Europai įlieja sveiko proto

Anot JAV Kongreso nario T. McCotter, amerikiečiai į Baltijos valstybes žvelgia kaip į vieningą regioną. Amerikos žmonės visada norėjo, kad Estija, Latvija ir Lietuva būtų nepriklausomos. Kalbėdamas apie vienos šalies vadovavimą ir atsakydamas prof. V. Landsbergiui T. McCotter priminė, kad reikia galvoti apie tai, ką realiai galima padaryti.

Lietuva savo veiklos rezultatais sugebėjo įrodyti, kad yra svarbi tarp kitų šalių. Tai reikia sugebėti įvertinti. Kaip ir kitų Rytų Europos valstybių, Lietuvos vaidmuo suteikia sveiko proto Europos Sąjungos politikai. Tai svarbu daugelio prasmų, nuo šiol Europos atsakomybė turėtų tapti didesnė, jos požiūris išmintingesnis, – tęsė mintį Kongreso narys.

Mat buvusi Vakarų Europa ir Rytų Europa turi kiek kitokį požiūrį. Vakarų Europoje niekada nebuvo komunizmo. Kai Hitleris pralaimėjo, buvusiai Vokietijos Federacinei Respublikai nebuvo leista turėti kariuomenės, užtat ši šalis naudojasi JAV parama ir saugumo užtikrinimu. Rytų bloko šalys turėjo visai kitą istorinę patirtį ir dabar turi ją pasidalyti, savo patirtį ir požiūrį atskleisti Europos Sąjungai. Visa tai turėtų pažadinti Senojo žemyno šalis, kurios dabar užliūliuotos, nes susirūpinusios tik socialinėmis programomis.

Nukelta į 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Simpoziumas—tai tiltas tarp žemynų (2) • Žvilgsnis į Lietuvos ir išeivijos aktualijas • Vilniaus pedagoginio universiteto 70-mečiui • Liucija—valia ir fantazija permainų laike

Simpoziumas

Tiltas tarp žemynų

Atkelta iš 1 psl.

*Rusijai pats laikas
susivokti, kas
vyksta pasaulyje,
ir pačiai būtina
keistis jau dabar.
Antraip gali būti
per vėlu.*

Jeigu Turkijai bus leista siekti ES narystės

Labai svarbu, kaip bus atsakyta į klausimą: ar Turkija gali būti Europos Sąjungos narė ir kada? T. McCotter teigia maną, kad Lietuvos žmonės daug geriau jaučia, ką visa tai reiškia. Jeigu Turkijai bus pritaikyti tam tikri kriterijai, lengvinantys stojimą į Europos Sąjungą, tai po kurio laiko, galimas dalykas, tie patys kriterijai gali būti pritaikyti ir Rusijai. Rusija turi daug naftos, o Vokietija vis labiau stengiasi pasiremti šia nafta.

Per artimiausius dešimtmečius, o gal dešimtmetį, neabejotinai bus mėginama Rusiją palenkti į savo pusę. Dabar tai daroma per Turkiją, kuri šiuo metu turi daugiausia galimybių tapti Europos Sąjungos dalimi.

Taigi, tvirtu T. McCotter įsitikinimu, naujosios Europos Sąjungos šalys, tarp jų ir Lietuva, labai sustvirtino Europos Sąjungą. Šiuo metu, t.y. taikos sąlygomis, labai svarbu yra žmogaus teisės, kurias būtina išsaugoti.

Kas esi, Rusija?

Deja, T. McCotter spaudė laikas ir jis turėjo skubiai vykti į JAV Kongresą. Tad toliau diskusijos giją į savo rankas perėmė Vilnius, o tiksliau – diskusijai vadovavęs prof. Leonidas Donskis. Visa prieš tai išsakytų minčių eiga natūraliai vedė, ko gero, prie esminio šio teletilto klausimo, kuris ir glūdi šioje talpoje sąvokoje – Rusija. Kas yra Rusija dabar, XXI a. pradžioje? Neatrasta ga-

*Lietuva suvaidino
labai reikšmingą
vaidmenį, kai
iškilo tam tikrų
sunkumų tarp JAV
ir kai kurių Europos
Sąjungos valstybių.*



Tadeusz McCotter

limybė sau patiems ir visiems kitiems? O gal grėsmė sau patiems, kaimynams ir visai Europai? Taigi, kaip Rusija gali paveikti visą naujosios Europos architektūrą, politiką, ekonomiką, be abejo, veikti Lietuvos ir kitų Baltijos šalių vietą toje naujojoje Europoje?

Vienu ar kitu būdu šalys ieško savo vietos pasaulyje, savaime jos neatrastų, jei nedėtų didžiulių pastangų. Šalys viena kitai padeda diskutuodamos, kovodamos už laisvę. Tad ar Baltijos šalys tikrai geriau už kitas šalis suvokia, kas vyksta Rusijoje? Ar supranta toje šalyje kylančias tam tikras įtampas ir iš to atsirandantią politikų retoriką, kuri juk gerokai skiriasi nuo tos, prie kurios įpratę Europos politikai? Kitaip tariant, ar Lietuvoje turime gerų interpretatorių, kurie įstengtų paaiškinti, kokie procesai formuojasi ir vyksta Rusijoje, ko Europa gali tikėtis iš Rusijos?

Marshall planas vis dar veikia?

Šių klausimų lavina buvo skirta prof. Vytautui Landsbergiui, kuris atsakė lietuviška patarle: „Už vieną muštą dešimt nemuštų duoda“. Už vieną muštą Baltijos valstybę galima atiduoti daug sovietų mušimo nepatyrusių valstybių. Todėl prof. V. Landsbergiui nekyla klausimo, ar mes turime galimybę geriau suprasti Rusijoje vykstančius procesus? Mes paprasčiausiai geriau suprantame, kas tenai vyksta.

Rusijos diplomatai kartais teigia, kad reikia atmesti Baltijos šalių, taip pat Lenkijos požiūrį ir supratimą, nes, girdi, tai nukentėjusios šalys, vadinasi, šališkos ir negalincios būti objektyvios. Toks teiginys, pasak profesoriaus, tėra diplomatinis žaidimas, kuriam nesą jokio pagrindo.

V. Landsbergis tvirtino pasižymėjęs vieną diskusijoje nuskambėjusią mintį – pergalė niekad nėra pasiekta iki galo, pasiekta visais atžvilgiais. Daug metų buvo kalbama apie „šaltąjį karą“, vykstantį tarp dviejų skirtingų politinių sistemų. Jis pasibaigė Sovietų Sąjungai pralaimėjus. V. Landsbergis prisipažino apgailestaujęs, kad to „šaltojo karo“ laimėjimai nepadiktavo taikos sutarties tarp „kariavusiųjų“. Įvertinę tai, kas vyko Rusijoje, dabar padėtume jai kurti demokratiją, bet tam tikromis sąlygomis. Tai dar nepadaryta, dėl to kyla daug nesusipratimų ir nelaimių.

V. Landsbergį nustebino spaudos pranešimas, esą vis dar veikia Marshall fondas, teikti paramai nuo karo nukentėjusioms valstybėms. O juk Baltijos valstybės nukentėjo: joms buvo pažadėta nepriklausomybė per Atlanto chartą, bet šis pažadas neištesėtas. Lietuvai pokaris išaušo tik 1990–1991 m., bet niekas neprisiminė to Marshall fondo, kurio 12 mlrd. eurų guli Vokietijos bankų seifuose. Dabar Vokietijos vyriausybė ieško būdų, kaip tuos pinigus būtų galima panaudoti Vokietijos ekonomikos „skylėms“ užlopyti, o juk Baltijos valstybėms taip pat būtų labai pravertęs koks milijardas.

Jei Turkija taptų ES nare

Kaip ir reikėjo tikėtis, pro V. Landsbergio ausis neprasprūdo T. McCotter žodžiai dėl Turkijos galimos narystės Europos Sąjungoje, taip pat ir tokios galimybės ateityje Rusijai. Europos parlamento narys vis dėlto mato skirtumą tarp šių dviejų valstybių, ir štai kokį. Turkija gali būti labai negreitai priimta į Europos Sąjungą, pagaliau, kas garantuos, kad Prancūzija ar kita šalis referendumu, ar kitu būdu, šio klausimo sprendimo iš viso neužblokuos. Taigi Lietuvai čia nėra kur skubėti: reikia palaukti, ką pasakys prancūzai.

Svarbiausia, kad Turkija nori būti Europos Sąjungos narė, bent jau oficialiai tą norą išreiškia. O Rusija visai nenori būti Europos Sąjungoje. Ji nori likti tokia, kokia yra dabar, ar net būti, kokia yra buvusi seniau. Ji gąsdina kaimynus savo blogąja praeitimi. Beje, prof. V. Landsbergis visai teisingai perspėja: sakydami Rusija, mes tarsi mintyje turime visą rusų tautą. Tai didelė klaida, nes šitaip patenkame į žodines pinkles. Kai kalbame apie valstybę, jos požiūrį išreiškia šalies vyriausybė ar jos prezidentas, bet toli gražu tai ne visos tautos požiūris. Tad ir sąvoka Rusija yra gana sąlyginis pavadinimas, tačiau, manipuliuojant valstybių vardais, tarptautinėje praktikoje priimta, kad tos šalies pozicijai atstovauja, aišku, jos vadovai.

Kuo dabartinė Rusija skiriasi nuo Turkijos

Kokią Rusijos reprezentuojančią jėgą matome? Pasak Europos parlamento nario, tokią, kuri nenori keistis, kurios deklaruojamos vertybės mažai ką bendra turi su vertybėmis, kurias propaguoja ir kurių siekia Europos Sąjunga. Tuo Rusija skiriasi nuo šiandieninės Turkijos. Palyginimas ne Rusijos naudai. Pasak V. Landsbergio, šiuo atveju ne Europos Sąjunga turi pataikauti Rusijai ir keisti savo principus (panašūs dalykai kartais vyksta: taikomi dvigubi vertinimų standartai, nutylimi Rusijoje vykstantys nedemokratiški procesai). Tokie Europos Sąjungos politikos vinguriavimai akivaizdžiai matomi ir Europos parlamento veikloje: šiek tiek principingai, bet iš esmės be principų.

Lemiantis Rusijos ateities veiksnys, pasak kalbėtojo, priklausys nuo šios valstybės žmonių: ar pati Rusija norės laisvės? Be to, ar norės ne tik tos šalies žmonės, bet taip pat ir politikos elitai? V. Landsbergis didesnės viltis sieja ne su dabartiniu Rusijos politiniu elitu, kuris susijęs su labai bloga struktūrine praeitimi, bet su ateities elitu. Viltis sietina su pačia rusų tauta, liaudimi. Tačiau šiuos žodžius pasakęs, V. Landsbergis tuojau pat patikslino, kaip tą tautą supranta. Tai ne vien rusai, nes Rusijoje gyvena daugybė tautų, kurios nelaisvės sąlygomis tik kels ir aštrins problemas. Koegzistencija, sugyvenimas įmanomas tik laisvės sąlygomis.

Lietuva ir kitos Baltijos šalys linki tik gero Rusijai, linkėdamos, kad tie nauji pokyčiai kada nors įvyktų.

Kad nugalėtų europietiškujų vertybių pradą

Reikia manyti, kad gerą pavyzdį Rusijai parodys (ir jau rodo) Ukraina. Deja, Rusijos valdžios reakcija į tuos gerus pavyzdžius nieko bendro su demokratinės valstybės siekiais neturi. Šalyje priimti slapti ir demokratijai pavojingi įstatymai, leidžiantys tos valstybės Vidaus reikalų ministerijos pajėgoms panaudoti ginklus prieš taikius demonstrantus. Jau galima šaudyti į protestuojančius žmones – tokie potvarkiai Vidaus reikalų ministeriją pasiekė. Vidurinėje Azijoje tie potvarkiai, galimas dalykas, jau buvo vykdomi.

Taigi, didieji susirėmimai Rusijoje tarp laisvės ir prievartos, demokratijos ir autokratijos dar laukia ateityje. V. Landsbergis palinkėjo, kad Rusijoje nugalėtų europietiškas vertybinis pradas, kurį visas demokratiškasis pasaulis palaiko. Be to, Europarlamento narys palinkėjo, kad tos geros permainos Rusijoje įvyktų anksčiau, negu Kinija privers

Nukelta į 8 psl.

Žvilgsnis į Lietuvos ir išeivijos aktualijas

49-toji LFB studijų savaitė Dainavoje

JUOZAS BAUŽYS

Šią karštą 2005 m. vasarą, rugpjūčio 21–28 d., gražiosios mūsų Dainavos prieglobstyje ir vėl įvyko Lietuvių fronto bičiulių surengta Lietuviškų studijų ir poilsio savaitė. Šios 49-tosios studijų savaitės metu buvo daug posėdžiauta, tačiau savaitės dalyviai turėjo progą išgirsti ir įdomių paskaitų bei pranešimų, o prof. J. Račkausko organizuojami kulinariniai valgiai puikiai visus maitino. Iš New York atvykęs kun. Vytautas Volertas rytais aukėjo šv. Mišias. Malonu taip pat, kad Dainavoje oras nebuvo toks karštas, kaip šią vasarą visoje Amerikoje. Jau sekmadienio vakare, suvažiavus gražiam būreliui bičiulių, įvyko atidarymas JAV ir Lietuvos vėliavų pakėlimu.

Pirmosios dvi savaitės dienos buvo skirtos įvairiems posėdžiams, buvo aptariamasi tolimesnės LFB veiklos galimybės, o trečiadienį įvyko LFB narių suvažiavimas, padaręs gana daug svarbių nutarimų.



Suvažiavimo metu įvykusiame simpoziume, kuriam vadovavo Vytautas Volertas, buvo pasisakyta įvairiais ateities veiklos klausimais. Simpoziumo referentai buvo: Kazys Ambrozaitis, Povilas Žumbakis, Vytautas Bieliauskas, Kęstutis Skrupskelis, Algis Raulinaitis, Petras Kisieličius ir Juozas Ardys. Visi suvažiavimo dalyviai taip pat aktyviai reiškėsi su savo nuomonėmis. Nutarimų komisija, kurioje dalyvavo Juozas Baužys, Žibutė Brinkienė ir Rožė Šomkaitė, suvažiavimo pabaigoje paskelbė padarytus nutarimus. Štai keletas tų nutarimų: sukonsoliduoti LFB ir jos padalinių veiklą, pagrindinių dėsnių skiriant rezistencijai prieš nutautimą, tautos beviltiškumą ir korupciją; atgaivinti seniau paskelbtą patriotinį Credo, akcentuojant tautinę, o ne pilietinę sampratą; ginti LF atliktus darbus, atremti istorinius iškraipymus; tęsti *I laisvę* žurnalo leidimą ir remti rezistencinių knygų leidybą.



Pirmadienio vakaronės metu dr. Kęstutis Skrupskelis ir Juozas Ardys pasidalino išspūdžiais iš šios vasaros Kaune bei Kulautuvoje vykusio I Laisvę fondo Lietuvos filialo rengtų studijų dienų. Jos buvo puikiai Vidmanto Vitkausko suorganizuotos. Dalyviai buvo plačiai supažindinti su 1941 m. įvykių Lietuvoje istorine reikšme. Antradienio vakaronėje kalbėjusi, iš Los Angeles atvykusi, adv. Žibutė Brinkienė iškėlė reikalą ir numatytus planus pradėti Lietuvoje organizuoti LF židinius. Jos mintys ir siūlymai susilaukė nemažai teigiamų bei neigiamų pasisakymų. Trečiadienio vakare kalbė-



LFB savaitėje Dainavoje (iš kairės): dr. Kęstutis Skrupskelis, dr. Leonas Sabaliūnas, adv. Povilas Žumbakis.

K. Ambrozaičio nuotr.

jo dr. Nijolė Bražėnaitė. Ji pranešė, kad rugsėjo pabaigoje Geteborg mieste, Švedijoje, įvyksiančioje knygų mugėje bus pristatyta į švedų kalbą išversta J. Lukšos–Daumanto knyga *Partizanai*, kurios vardas švediškai yra *Skogsbroeder*. Ten pat bus ir lietuviškos literatūros dienos bei seminarai, kuriuose Nijolė Bražėnaitė yra kviesta dalyvauti ir kalbėti. Neseniai ji kalbėjosi su BBC radijo korespondentu apie buvusius Lietuvos rezistentus.



Ketvirtadienio rytą kalbėjo adv. Povilas Žumbakis. Kaip visada, jo mintys buvo labai drąsios ir atviros, apėmusios ir atvėrusios labiausiai ne Lietuvos, o mūsų pačių išeivijos kai kurias problemas. Blogiausia, kad apie tokias problemas mūsų išeivijos žiniasklaida vengia rašyti. Prelegento iškeltos mintys ir pateikti faktai sudarė nemažą progą gausioms diskusijoms.

Dr. Augustinas Idzelis savo pranešime ketvirtadienio popietėje prisiminė išspūdžius iš šios vasaros ILF studijų dienų Lietuvoje, kur jam teko aktyviai dalyvauti. Studijų dienose buvo daug jaunimo, o tarp vyresniųjų dalyvavo nemažai buvusių partizanų. Teko aplankyti dr. A. Damašio kapą, susipažinti su dabartiniais istorikais. Dr. Idzelio nuomone, labai rimtas istorikas yra dr. Arūnas Bubnys. Lyginant su jo ankstyvesnėmis keliomis kelionėmis, Lietuva yra pasidariusi gana moderni. Dr. Idzelis taip pat pasisakė, kad šiuo metu intensyviai ruošia trijų tomų istorinę knygą apie 1941 m. įvykius.

Vakare savo paskaitoje „Kada pasivysim Vakarus?“ kalbėjo kanadietis dr. Valdas Samonis. Kadangi Lietuva per 50 sovietinės okupacijos metų buvo labai ekonomiškai atsilikusi, o atgavus nepriklausomybę per 15 metų jau apie 300,000 žmo-

nių išvyko į Vakarus, lygiai taip pat mažėjant ir gimstamumui, atsiranda vėl naujos problemos dėl ateities. Be to, įsijungus į Europos Sąjungą, uždavinys išlaikyti lietuvišką dvasią ir tautybę dar pasunkės. Šiuo metu Lietuva nėra normaliai saugi tauta, nes vis dar tebesivelka uodegą iš sovietinių laikų. Neturint gerų ekonominių pagrindų, ilgiau truks pasivyti Vakarus. Dr. Samonis, užbaigęs savo paskaitą, pranešė, kad jis ir šiemet dalyvaus Europos ekonominiame forume, kuris rugsėjo vidury įvyks Lenkijoje.



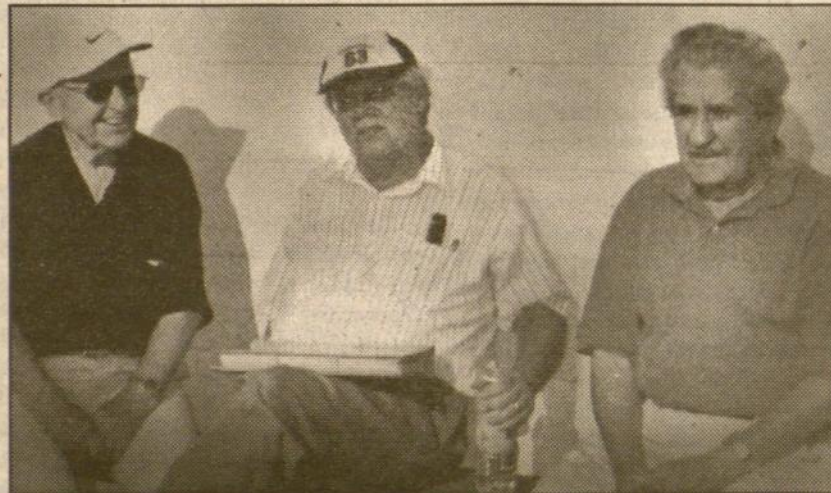
Penktadienio rytą išsamią paskaitą skaitė dr. Vytautas Bieliauskas. Jo tema: „Okupacinių represijų psichologiniai padariniai“. Sovietinė okupacija, palietusi visą mūsų tautą, padarė nepaprastai daug žalos Lietuvos žmonėms, atsiliepiantiesi iki dabartinių dienų. Lietuva vyrauja savižudybių skaičiumi, tautos siela tebėra sužeista. Nacių okupacija Europoje jau buvo tarptautiniu mastu įvertinta, o sovietinė – vis dar ne. O tačiau sovietų kalėjimai, gula-

gai, žudynės bei Sibiro tremtis kliudė visą kraštą. Tai atsiliepia iki dabar. Buvę tremtiniai ir kaliniai dar ir šiandien tebeišgyvena savo patirtas kančias. Visa tauta buvo paveikta, bet svarbiausia, kad Lietuvoje to vis dar nenorima pripažinti. Dažnai ir dabar banditais vadinami buvę partizanai. Asiradusi įtampa sujaukia ir žmonių gyvenimą, ir aplinką. Tam nepadeda jokie vaistai. Tautos žaizdos vis dar neužgyja. Žvelgiant į tų žiaurumų vykdytojus, reikia taip pat rasti būdus, kaip jiems atleisti, nes greičiausiai ir jie kenčia. Tad reikia humanistiško atgimimo. Kančia yra ir buvo žmogaus gyvenimo dalis, bet iš jos turi dabar augti tikėjimas, moralė ir socialinė gerovė. Po gyvų diskusijų dr. Bieliauskas dar pastebėjo, jog Čekijoje, pavyzdžiui, buvusiems komunistų veikėjams neleidžiama gauti atsakingų darbų. Lietuvoje to nepadaryta.



Liūda Rugienienė penktadienio popietę papasakojo savo išspūdžius

Nukelta į 8 psl.



Atokvėpis po diskusijų Lietuvių fronto bičiulių studijų savaitėje Dainavoje. Iš kairės: dr. Kazys Ambrozaitis, dr. Augustinas Idzelis ir rašyt. Vytautas Volertas.



Vilniaus pedagoginio universiteto 70-mečiui

Prieš 70 metų Klaipėdoje buvo įkurtas Respublikos pedagoginis institutas – pirmoji aukštoji pedagoginė mokykla Lietuvoje

Universiteto auklėtiniai – iškilios asmenybės ir jų likimai

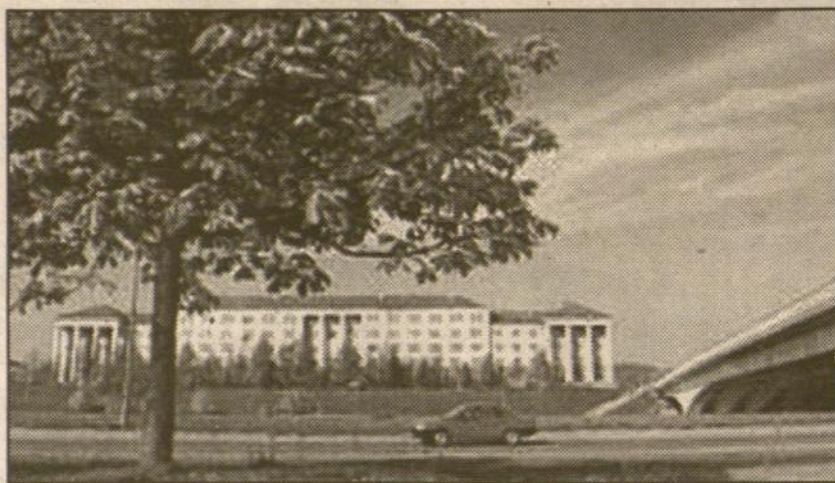
Prieš 70 metų Klaipėdoje buvo įkurtas Respublikos pedagoginis institutas – pirmoji aukštoji pedagoginė mokykla Lietuvoje. Jis turėjo tenkinti tuo metu reformuojamos pradžios mokyklos poreikius – ruošti mokytojus, kurie geriau, kūrybiškiau organizuotų pedagoginį procesą su moksleiviais. 1935 m. gegužės 22 d. buvo paskelbtas Pedagoginių institutų įstatymas, o tų pačių metų liepos 1 d. Respublikos prezidento Antano Smetonos aktu pirmuoju Pedagoginio instituto Klaipėdoje direktoriumi buvo paskirtas dr. Vytautas Soblys, kuris iki tol dirbo Užsienio reikalų ministerijos Intelektualinio bendradarbiavimo komisijos generalliniu sekretoriumi. Iškilmingas instituto atidarymas ir studentų imatrikuliacija įvyko rugsėjo 18 d.

Trys pagrindiniai tarpsniai

Septyniadešimties metų mūsų universiteto istoriją galima suskirstyti į tris pagrindinius tarpsnius: nepriklausomos Lietuvos ir pirmųjų okupacijų metų (1935–1943) laikotarpį; antrosios sovietų okupacijos (1944–1990 m.) metų ir atkurtos nepriklausomos Lietuvos Respublikos (1990–2005) metus. Kiekvienas šių tarpsnių yra specifinis, bet kiekviename jų Pedagoginis institutas, dabar – universitetas – įsirašė į Lietuvos kultūrą ir visuomenės gyvenimą, prisidėjo prie jaunimo, ir ne tik jo, savimonės, tautinės savivarbos ugdymo ir ugdymosi.

1935–1943 m. laikotarpį mes imame kaip vieną tarpsnį, nes, nepaisant instituto vietos ir pavadinimų kaitos, jo turinys išliko tas pats: nei pirmieji sovietizuotojai, nei naciai neįstengė iš esmės pakeisti mokymo turinio, užgniaužti gyvos tautinės dvasios. Respublikos pedagoginio instituto tautinė dvasia išliko. 1943 m. kovo mėn. institutą, kaip ir kitas Respublikos aukštąsias mokyklas, uždarė.

Per pirmąjį instituto veiklos laikotarpį jį baigė per 650 absolventų, kurių dalis tapo visoje Lietuvoje gerai žinomomis asmenybėmis ne tik švietimiečiams, kultūros atstovams, bet ir plačiajai šalies visuomenei. Jų vardus išgirdo ir toli už tėvynės gyvenantieji lietuviai. Štai keletas jų.



Per pirmąjį instituto veiklos laikotarpį jį baigė per 650 absolventų, kurių dalis tapo visoje Lietuvoje gerai žinomomis asmenybėmis

A. Ramanauskas–Vanagas

Alytaus mokytojų seminarijos mokytojas Adolfas Ramanauskas su kitais miesto mokytojais bendraminčiais 1945 m. pavasarį įsijungė į Dzūkijos partizanų gretas ir jose pakilo nuo būrio vado iki Lietuvos laisvės Kovų Sąjūdžio vyriausiojo gynybos pajėgų vado. Jis – vienas iš trijų garsiosios partizanų Vasario 16 Deklaracijos autorių. Partizaninėje veikloje A. Ramanauskas – Vanagas puikiai naudojo pedagogo ir karininko (jis buvo baigęs ir Kauno Karo mokyklą) žinias bei patirtį. 1953 m. sausio 30 d. dėl ligos iš pareigų atsistatydinęs, LLKS tarybos prezidiumo pirmininkas Jonas Žemaitis–Vytautas siūlė tarybos nariams jo vietoje išrinkti A. Ramanauską–Vanagą, tačiau dėl tarybos narių žuvimų ir prastų ryšių šis pasiūlymas nebuvo įteisintas. 1956 m. rudenį A. Ramanauskas–Vanagas įkliuvo į megztą KGB agentūros tinklą, buvo suimtas, o kitų metų rugsėjo 25 d. nuteistas mirties bausme ir lapkričio 29 d. sušaudytas.

Sikstas Varnelis

Respublikos pedagoginio instituto pirmosios laidos absolventas, visų mylimas pirmasis studentų korporacijos valdybos pirmininkas Sikstas Varnelis dirbo mokytoju Žarėnuose ir Telšiuose dar iki studijų institute. Baigęs studijas, mokytojavo Šiaulių mokytojų seminarijoje, vėliau Mažeikių ir Marijampolės apskrities pradžios mokyklų inspektoriumi, nepriklausomybės metais

Sikstas priklausė Jaunlietuvių organizacijai, Jono Basanavičiaus vardo tautinei mokytojų ir Šaulių sąjungoms. 1941 m. liepos mėn. buvo paskirtas organizuoti Liubavo valsties savivaldybę. 1944 m. įstojo į Lietuvos Laisvės armiją (LLA), buvo „Vanagų“ skyriaus štabo viršininku ir veikė Telšių apskrityje.

Patikslintais duomenimis, Sikstas Varnelis 1948 m. rudenį buvo suimtas kaip partizanas ir po daugiau kaip trijų mėnesių tardymo nuteistas 25 metams kalinimo ir išsiųstas į specialųjį SSRS lagerį.

R. Butlerytė–Jusaitienė

Raja Butlerytė–Jusaitienė – Lietuvos Nepriklausomybės kovų savanorio rašytojo Vlodo Butlerio dukra. Baigusi institutą, Raja dirbo anglų ir vokiečių kalbų mokytoja. Mokytojaudama ji karštai pamilo savo bendradarbį ir bendražygį, Marijampolės gimnazijos direktorių Jusaitį ir už jo ištekėjo. Deja, sovietinė okupacija sugriovė šeimos laimę ir ateities planus. KGB areštavo jos vyrą ir ištremė į Sibirą. Likusi viena, Raja kurį laiką dar mokytojavo Lazdijų rajone, Vizgailiuose. 1957 m. ji pasirinko savanorišką tremtį – išvažiavo pas vyrą į Krasnojarsko kraštą. Taip tuo metu galėjo pasiegti reta moteris. R. Butlerytė–Jusaitienė akylai stebėjo tėvynėje vykstantį Atgimimą, labai išgyveno dėl sausio 13-osios žudynių Vilniuje. 1991 m. vasario 19 d. rytą, protestuodama prieš SSRS okupantų brutalumą ir savivalę Lietuvoje, ji Krasnojarsko taigoje įsikūrusioje tremtinių gyvenvietėje suliepsnojo

gyvu fakelu ir po kelių dienų mirė vietos ligoninėje. Lietuvos laisvei ji skyrė brangiausią auką – savo gyvybę ir gyvenimą.

Kiti šviesuoliai

Daug Respublikos pedagoginio instituto auklėtinių sėkmingai dirbo pradžios ir vidurinės mokyklose, ugdė jaunimo tautines ir dorovines vertybes net ir sunkiausiais sovietiniais metais.

Štai Algirdas Taurinskas tapo Respublikoje žinomu fizikos mokytoju. Jo dėstomą dalyką puikiai įsivandavo moksleiviai ir sėkmingai stodavo į aukštąsias mokyklas. Mokytoja Marija Valujevičiūtė–Trinkauskienė ilgą laiką dirbo vidurinių mokyklų direktore ir istorijos mokytoja. Jos vedamas pamokas apie Romos miesto įkūrimą ir kitas net po 60-ties ir daugiau metų puikiai prisimena mokiniai. Tremties mokytojų Trinkauskų šeima pavyko išvengti iš Vidurio Lietuvos išvyksant į Dzūkiją.

Mokytoja M. Čizienė dirbo matematikos mokytoja, bet 1949 m. buvo atleista be teisės dirbti pedagoginį darbą, kaip netinkama sovietinei mokyklai. Ir tokio sprendimo sovietmečiu susilaukė ne vien mokytoja M. Čizienė.

Kai kurie Respublikos pedagoginio instituto auklėtiniai sėkmingai toliau tęsė studijas kitose aukštosiose mokyklose ir dirbo mėgstamą pedagoginį darbą. Pavyzdžiui, Bronius Burneckis po šešerių metų darbo pradžios mokykloje baigė Vilniaus pedagoginio universiteto Užsienio kalbų fakultetą ir 36 metus dėstė vokiečių kalbą. Sofija Kišūnaitė–Bernotienė baigė Kauno kūno kultūros institutą ir visą gyvenimą susiejo su fiziniu auklėjimu ir tautiniais šokiais, dalyvavo įvairiuose konkursuose, jos kolektyvai laimėdavo prizines vietas ne tik savajame mieste, bet ir Respublikoje. Jokymas Petruelis baigė Vilniaus pedagoginio instituto Gamtos – geografijos fakultetą ir jame sėkmingai dirbo geografijos dėstytoju, paskelbė mokslinių straipsnių kartografijos klausimais, tačiau disertacijos jam neleista ginti. Jonas Palionis tęsė studijas Vilniaus universitete, tapo habilituotu Baltų filologijos katedros profesoriumi. Stasys Biziuolevičius, dirbdamas mokytoju, tapo habilituotu medicinos mokslų daktaru, profesoriumi. Jo plunksnai priklauso apie 330 mokslo darbų medicinos ir kitais klausimais. S. Biziuolevičius – Lietuvos valstybinės premijos laureatas.

Prieškario auklėtiniai

Prieškario instituto auklėtiniai įrašė savo vardus ir į pedagogikos mokslą. Jo auklėtinis Pranas Naujokaitis dirbo šio instituto pavyzdinės pradžios mokyklos mokytoju, jos vedėju, parašė ir išleido 6 dalių, *Aritmetikos uždavinyną pradžios mokykloms*. Vėliau dirbo tame pačiame institute Vilniuje, Marijampolės mokytojų seminarijoje, Kauno pedagoginėje mokykloje ir kitose mokyimo įstaigose. Parašė darbų lietuvių kalbos dėstymo metodikos klausimais, sudarė bibliografinę rodyklę *Pedagogika ir metodika* (2 knygos) ir kt.

Juozas Plačas pedagoginį darbą pradėjo Lietuvoje ir tęsė emigracijoje: dirbo lituanistinėse mokyklose, dėstė Pedagoginiame lituanistikos institute Čikagoje. Jis redagavo leidinius *Švietimo gairės*, *Draugo* priedą „Lietuviškoji mokykla“, *Drauge* vedė vaikų skyrių „Tėvynės žvaigždutė“, parengė mokyimo priemonių lituanistinėms mokykloms.

Meninio žodžio meistrai

Iš instituto auklėtinių tarpo iškilo ir meninio žodžio meistrai. Paulius Drevinis–Dreviukas sėkmingai pedagoginį darbą derino su literatūra, išleido du eilėraščių rinkinius. Elena Nakaitė–Arbienė–Alė Rūta pedagoginį darbą pradėjo institute pavyzdinėje mokykloje, emigracijoje išgarsėjo kaip rašytoja. Ji romanų cikle *Didžioji meilė* pateikė plačią Lietuvos istorijos panoramą, o kituose romanuose parodė lietuvių išeivių kasdienybę, tėvų ir vaikų psichologinius konfliktus ir kt.

Leonardas Žitkevičius mokytojavo pradžios mokykloje, o, pasitraukęs į Vakarus, dirbo lietuviškų laikraščių redakcijose, išgarsėjo, kaip humoristinės poezijos kūrėjas.

Antrasis sovietmetis

Per Antrojo sovietmečio metus institutą baigė daugiau kaip 30 tūkstančių studentų. Didžioji jų dalis buvo paskirti į Respublikos vidurines mokyklas. Nors visos švietimo sistemos politizacija ir sovietizacija varžė jų kūrybinę veiklą, bet dauguma mūsų absolventų puoselėjo ir diegė moksleiviams didžiausias vertybes – dorovę, humanizmą, meilę savajai tėvynei ir kt. Pagrindinė dalis Respublikos aukščiausios kvalifikacijos mokytojų ekspertų, dirbančių vidurinių mokyklų dalykinėje sistemoje ir išlaikiusių sunkius išbandymus – mūsų instituto auklėtiniai. Iš jų paminėtina 36 metus Rytų Lietuvos mokyklose dirbusi lituanistė laikraščių bendradarbė, „Vilnijos“ draugijos narė G. Boguslauskienė–Žitkaitė; straipsnių moksleivių kūrybiškumo ugdymo klausimais autorius, 32 metus vadovavęs mokyklos literatūrų būreliui, J. Brundza; apie 200 straipsnių ir kitų leidinių kraštotyros ir literatūros muziejų klausimais autorius ir steigėjas, įvairių konkursų laureatas S. Liutvinavičius; vadovėlių bendraautorius, Lietuvos rašytojų sąjungos narys A. Skyrelis; daugelio pedagoginės tematikos leidinių autorė,

Lietuvos rašytojų sąjungos narė Vincūnienė–Klingaitė; užsienio kalbų mokyimo priemonių autorės L. Kulvietienė–Skirkaitė; M. Jakubauskienė–Laurinavičiūtė; A. J. Brazauskienė–Narbutaitė; D. Paškauskaitė; E. Tulienė–Sakalauskaitė; A. Gulbinovič ir kt.

Istorikas ekspertas E. Bakonis keleto visuotinės istorijos vadovėlių ir kitų leidinių autorius, mokyimo priemonių recenzentas. Biologai B. Gaižauskas – pirmojo mokyklinio gamtos apsaugos muziejaus įkūrėjas. Darbų mokytoja, ekspertė E. Giňiotienė – eksperimentinės darbų mokyimo programos ir metodinės medžiagos moksleiviams bei mokytojams autorė, tautodailininkų paro-

R. Brazys, prof. R. Dagys skaitė paskaitas užsienio šalių mokslo centruose. Matematikos prof. A. Garliauskas – SSRS Ministrų Tarybos premijos laureatas, 5 monografijų lietuvių ir anglų kalbomis autorius, valstybinės premijos laureatas; per 60 išradimų autorius ir bendraautorius prof. E. Montrimas, per 100 priemonių ir knygų medžiagotyro klausimais autorius V. P. Pekarskas kurio darbai buvo skelbti ir JAV, SSRS leidiniuose.

Nepamirštamas ir mūsų auklėtinių kraštotyrininkų J. Šliavo, R. Samavičiaus, P. Šverebo bei kitų įnašas į krašto praeities tyrinėjimą. Auklėtiniai J. R. Bagušauskas, H. Rimkus, E. Peikštenis ir kiti tyrinė-

nės veiklos teoretikas irgi šio instituto auklėtinis Gintautas Iešmantas.

Pagrindžio veikla ir nepriklausomybės atkūrimas

Nepaisant įvairiausių represijų, mūsų studentai įvairiomis formomis priešinosi okupantų politikai. 1957 m. instituto auklėtinė mokytoja Antanina Pošiūnaitė atliko svarbią užduotį, išvežant vyskupo Vincento Sladkevičiaus koncekracijai (išven-tinimui į vyskupus) reikalingus atributus. Instituto ir pagrindinės teologijos seminarijos auklėtinis Robertas Grigas nuo 1976 m. įsijungė į

Nepriklausomybės atkūrimas atvėrė ir mūsų universiteto auklėtiniais naujas galimybes studijoms ir kūrybiniam darbui, visuomeninei veiklai. Jų veiklos vertinimo kriterijumi tapo sąžinė, dora, kompetencija, nauda visuomenei ir Tėvynei

dų dalyvė. J. Ivanauskienė–Petrulionytė vadovaujamų mokinių darbai buvo eksponuoti ne tik įvairiose parodose Lietuvoje, bet ir Danijoje, E. Pulokienė–Jablonskaitė – matematikos knygų serijos specialioms mokyklos autorė. A. Gudž su-kūrė savo muzikos mokyimo meto-diką, jos mokiniai choristai–nuo-latiniai dainų ir kitų švenčių daly-viai. V. K. Štuikys, pirmasis kūno kultūros mokytojas ekspertas, pa-rengė kūno kultūros programą ben-drojo lavinimo mokykloms, jis – Respublikos lietuviškos ripkos pir-menybių čempionas.

Lietuvos mokyklos 600 metų jubiliejaus proga, Respublikos prezi-dento dekretu, Vilniaus pedagoginio universiteto (šis vardas jam buvo suteiktas 1992 m.) auklėtiniai Leo-kadija Gruzdytė, S. A. Ivanauskas, J. Krivickas apdovanoti didžiojo Lie-tuvos kunigaikščio Gedimino ordi-nais.

Įvairių sričių specialistai

Tarp instituto auklėtinių turime ir daugelį aukščiausios kvalifikaci-jos ugdymo bei kitų sričių special-istų–Respublikos aukštųjų mokyklų dėstytojų, tyrimo institutų moks-lininkų. Tai habilituoti edukologijos mokslų daktarai profesoriai valsty-binės premijos laureatai B. Balčytis, B. Bitinas, V. Jakavičius, A. Jacike-vičius, V. Karvelis, V. Kučinskas, S. Kregždė, V. Rajeckas, J. Vaitkevi-čius, V. Aramavičiūtė, E. Marti-šauskienė, R. Vasiliauskas ir kiti šių aukštųjų pasiekė jau nepriklausomos Lietuvos metais. Iš kitų mokslo sričių atstovų minėtini lituanistai: V. Areska, V. Auryla, V. Drotvinas, A. Pakerys; filosofas R. Plečkaitis; kalbininkai D. Čebelis, K. Mustei-kis; biologai I. Montvilaitė, S. Sta-šauskaitė, J. Saplinkas, V. K. Urbo-nas ir kt. Instituto auklėtiniai biolo-gas V. Galinis, metodininkė L. Kad-žytė–Kuzavinienė yra valstybinių premijų laureatai.

Instituto auklėtiniai fizikai prof.

ja rezistencinį judėjimą ir gyventojų trėmimus. Visai Respublikai gerai žinomas mokytojas B. Petrulionis – nenuilstamas kelionių po Lietuvą ir užsienį organizatorius. Jo orga-nizuojamų kelionių po Lietuvą ir užsienio šalių metu keliautojai susi-pažindavo su krašto ir už jo ribų esančiais Lietuvos kultūros ir istori-jos paminklais, pasiekdavo ir Sibiro tremties vietas. Jo organizuojamos kelionės buvo gyvos patriotinio ug-dymo pamokos, lydimos daina „Kiek ro-vė, neišrovė...“

Lietuvos rašytojų tarpe turime savo Alma Mater auklėtinius A. Bernotą, V. Bložę, V. Bubnį, V. Karalių, V. Rimkevičių, K. Sąją, R. Skučaitę, poetą ir vertėją A. Grybauską ir ki-tus. Pedagoginio universiteto vardą garsina sportininkai – olimpiniai čempionai D. Pozniakas, A. Jankū-naitė–Rupšienė, V. Mogenytė–Ven-cienė, R. Ubartas. Iš viso tarp olim-pinių čempionų yra per 10 mūsų universiteto auklėtinių.

Nemaža dalis nukentėjo

Penkis dešimtmečius užsitęsusi okupacija trūkdė daugelio auklė-tinių kūrybinei veiklai, prasingam visuomeniniam darbui. Dalis jų at-sidūrė kalėjimuose ir lageriuose. 1948 m. instituto auklėtinė Elena Navickaitė už priklausymą mokslei-vių antisovietinei organizacijai buvo nuteista 10 metų tremties. 1951 m. už antisovietinius pasisakymus bu-vo suimtas ir nuteistas 10 metų la-gerio studentas Simas Besigirskas. Kitais metais po 25 metus lagerio gavo Kauno ir Vilniaus aukštųjų mokyklų studentų organizacijos „Vieningoji darbo sąjunga“ nariai – mūsų instituto studentai Celestinas Ajauskas, Algirdas Bitvinskas, Bro-nė Kryževičiūtė–Jurgaitienė, Jadvy-ga Žukauskaitė–Petrauskienė ir Pranas Čyžas. 1956 m. buvo nuteis-tas studentas Albinas Masaitis, o 1958 m. – buvęs mūsų studentas Stasys Stunguryš. 1980 m. buvo su-imtas ir nuteistas kaip antisovieti-

katalikų pagrindžio religinį patriot-inį sąjūdį, rašė *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikai*, *Aušrai*, su kitais bendraminciais leido *Vytį*. 1987 m. rugpjūčio 23 d. mitinge prie poeto A. Mickevičiaus paminklo Vil-niuje pirmą kartą viešai demaskavo Molotovo–Ribbentropo slaptaį pak-tą, aktyviai dirbo Lietuvos Atgimi-mo metais ir šiandien kūrybingai dirba Carite, Lietuvos ateitininkų federacijoje ir kt.

Instituto studentai įvairiomis formomis protestavo prieš itin dog-matiškai A. Burokevičiaus dėstomą „mokslinio“ komunizmo kursą ir po kelių bandymų pasiekė, kad Rekto-ratas pakeistų šio kurso dėstytoją.

1988 m. birželio 24 d. Istorijos fakulteto studentų iniciatyva insti-tute įsikūrė Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio remimo grupė. Ji leido laikraštį *Viltis*, almanachą *Historia*, dalyvavo visuose LPS renginiuose. 1990 m. kovo 11–ąją mūsų instituto auklėtiniai Vladimiras Beriozovas, Kęstutis Grinius, Romualda Jociūtė Hofertienė, Gintautas Iešmantas, Jurgis Jurgelis, Antanas Karoblis, Kazimieras Sąja ir Rimvydas Valat-ka su kitais Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo deputatais pasirašė Lietuvos Nepri-klausomos Valstybės Atstatymo Ak-tą. Su didžiausio džiaugsmo ašaro-mis ir ovacijomis šio Akto paskelbi-mą sutiko tie mūsų Instituto nariai, kurie šią iškilmingą valandą buvo prie Respublikos Parlamento ar ste-bėjo įvykių eigą būdami kitur.

Nepriklausomybės atkūrimas atvėrė ir mūsų universiteto auklė-tiniams naujas galimybes studijoms ir kūrybiniam darbui, visuomeninei veiklai. Jų veiklos vertinimo kriteri-jumi tapo sąžinė, dora, kompetenci-ja, nauda visuomenei ir Tėvynei.

Doc. Stanislovas Stašaitis
Vilniaus pedagoginio
universiteto Istorijos
didaktikos katedra

Spalio 7 dieną Čiurlionio galerijoje Čikagoje bus atidaryta dailininkės Liucijos Aniūnaitės-Kryževičienės tekstilės ir akvarelės darbų paroda. Tai dar vienas tarpsnis talentingos ir darbščios menininkės kūrybiniame kelyje, liudijantis jos brandą ir nenuilstamas meninio tobulėjimo formų paieškas. Kaip dabartinis tekstilininkės meninės formos paieškų apibendrinimas, man rodos, gali būti „Čikaga naktį“ – mišria technika iš šilko juostų ir plonų šilko siūlų supinta kompozicija, tarsi vitražas mirguliuojanti spalvų kaita: tamsiai mėlyno, kone juodo namų silueto naktįje paslaptinga šviesa kūrinių apačioje iš lėto kyla į sidabriškai švytinčią didmiesčio žiburių jūrą kūrinių viduryje ir vėl prieš žiūrovų akis ištirpsta žalsvai mėlyna šviesos atspindžių pašvaiste kompozicijos viršuje. Taip menininkė parodo Čikagą – miestą, kurį myli ir tūkstančiai joje gyvenančių lietuvių. Panašiai pynimo technika atlikti ir kiti Liucijos Kryževičienės darbai, eksponuojami šioje parodoje.

Liucija yra ir čikagietė, ir vilnietė. Tas dalijimasis tarp dviejų miestų atsispindi pastarųjų metų kūryboje ir pasaulėjautoje. Liucija yra jau trečiosios emigrantų bangos atstovė, man rodos, sėkmingai pritaipsi ir prie antrosios – pokarinės – bangos, kuri sukūrė pagrindą lietuviškos kultūros vystymui dideliame Amerikos žemyne, tame kultūrų katile, kuriame neištirpsta tik stipriausieji ir gabiausieji.

Dailininkai, likimo pastūmėti, kad taptų dviejų žemynų atstovais, yra paženklinę ypatingu žvilgsniu ir pasaulį aštrumu ir apdovanoti savotišku užsispyrimu sublimuoti savo kultūrą, kuriai buvo pašaukti savo genų ir savosios tautos. Tai rodo ir dar viena L. Kryževičienės kompozicija „Kryžkelė“ – juodame fone iš šilko juostelių išpintas baltas kvadratas, į kurį iš keturių pusių įsirežę juodų ir baltų juostų trikampiai. Griežta ir logiška – kaip pats žmogaus likimas...

Lietuvos tekstilininkai yra stiprūs savo meniniais iššūkiiais tradicijai, jie nesibijo nutolti nuo klasikinio gobeleno ir „konkuruoti“ su tapytojais modernistais, nesibijo filosofuoti, pasitelkdamis naujas technologijas ir medžiagas, netgi plastiką, metalą, odą. Kūrinių kompozicijoje jiems rūpi ritmas ir plastika, o tam tikslui pasitarnauja ir simetriškos geometrinės formos, ir netikėti ryškiaspalviai akcentai. Dažniausiai savo kūriniuose jie naudoja autorinę techniką, per kurią geriausiai išreiškia menines idėjas. L. Kryževičienė pastaruoju metu yra pamėgusi pynimą, pademonstruodama savo kantrybę, kai iš mažų šilko siūlais apvyniotų kvadratėlių susidėsto persiliejantių spalvų ornamentinės kompozicijos.

Tačiau dailininkė nesitenkina vien šiais meniniais atradimais. Praėjusį birželį „Arkos“ galerijoje Vilniuje, buvo surengta tarptautinė mažosios tekstilės paroda. Liucija, tuo metu viešėdama Vilniuje, parodoje eksponavo „Atvirą laišką“ – instaliaciją prieškarinių savo tėvo atvirlaiškių tema. Tarp dviejų plastiko plokščių buvo sukomponuoti praėjusio laiko nostalgija dvelkiantys atvirukai. Jie kalba apie stiprią



Dail. Liucija Kryževičienė.

LIUCIJA

valia ir fantazija permainų laike

ALDONA ŽEMAITYTĖ-PETRAUSKIENĖ

trauką vaikystei, tėvų namams, kuriuos bandoma pagauti į uždara erdvę ir joje laikyti kaip brangią relikviją. Panašią instaliaciją Liucija sukūrė dar anksčiau parodai, vykusiai Čikagoje. Kūrinys vadinosi „Sugrįžimas į vaikystės namus“. Tai buvo „namelis“ iš senų nuotraukų, paimtų iš tėvų albumo. Namelis stovėjo ant bambukinių kojyčių, o nuotraukos sukomponuotos vaškiniame popieriuje. Jauni tėvai ir jų maži vaikai, dėdės ir tetos, pusbroliai ir pusseserės tame trapiame vaškuoto popieriaus namelyje įgyja kitą dimensiją. Anapusinis ir šiapusinis pasauliai transformuoti per meninę formą praturtina mūsų emocijas. Tą parodą Amerikos lietuvių dailininkų draugija 2004 m. surengė Čikagoje ir pavadino „Fantazija“. Joje labai pritiko Liucijos Kryževičienės

„Andromedos lietus“, kuriam buvo panaudota 1,200 bambuko lazdelių. Dar anksčiau, 2002 m., Liucija surengė personalinę akvarelių parodą Čikagoje, Čiurlionio galerijoje. Ta paroda vadinosi „Ilga kelionė per žolynus“. Instaliacijos ir koliažai tekstilininkų kūryboje jau tapo įprastu dalyku. Jos atsirado amžių sandūroje kaip žanrų integracija, kai popierius, siūlai medis ar kitos medžiagos menininko fantazijos dėka ima tarpusavyje darniai šnekučiuotis, atskleidžiamos nuotaikingas meninės idėjas. Šie maži kūrinių atveria dailininko poreikį žaisti, fantazuoti, nustebinti ir nustebinti.

Bet prieš keturiasdešimt metų Liucija Aniūnaitė, Vilniaus dailės instituto diplomantė, patekusi į Lentvario kilimų fabriką ir pradėjusi daryti eskizus tradiciniams žakar-

diniams kilimams, net nenujautė, kaip toli ieškojimų kelyje atsidurs jos nerami kūrybinė dvasia. Tuo metu jauniems dailininkams reikėjo pastangų atsilaikyti prieš sovietinių fabriko viršininkų spaudimą gaminti kilimus, visai svetimus Lietuvai savo dvasia, reikėjo kovoti prieš stereotipus, atėjusius iš Vidurinės Azijos, kur iš tradicijos buvo kuriami ryškiaspalviai „persiški“ kilimai. Lietuva apskritai neturėjo nei sieninių, nei grindų kilimų tradicijų, tad lietuviško motyvo įvedimas į kilimo ornamentiką jau buvo drąsus lietuvių dailininkų žingsnis. Jie čia pasitelkė lietuvių liaudies meno tradiciją. Iš to meto kaip didelė sėkmė buvo pažymėtas Liucijos Kryževičienės kilimas „Ratnyčėlė“ – prigesintų spalvų ornamentas su mažon varpinėmis ir varpeliais, taip pat „Miglė“ – su pilkais sidabrišku lietuviško ornamentu švytėjimu. Lietuviški kilimai išsiskyrė spalviniu santūrumu.

Liucija Kryževičienė Lentvaryje dirbo 19 metų, kol pagaliau 1983 metais gavo didelį užsakymą. Per trejus metus Juodkrantės poilsio namams „Ažuolynas“ ji sukūrė „Paukštį“ – tamsiai raudonų ir mėlyną tonų erdvinį lubų gobeleną, kurio apimtis buvo 87.5 kvadratinio metrų. Gobelenui ji sunaudavo pusę tonos vilnonių siūlų, kuriuos pati skalbė, dažė, džiovinė savo dirbtuvėje primityviu būdu, kaip tai darydavo mūsų kaimo močiutės. Tai buvo vienas pirmųjų erdvinio gobelenų Lietuvoje, drąsus bandymas su tekstilės darbu atsiplėšti nuo grindų ar sienų plokštumos. Gretimoje „Ažuolyno“ patalpoje įsikūrė L. Kryževičienės „Žydėjimas“, antras Liucijos kūrinys Juodkrantės poilsio namuose. Šis gobelenas buvo unikalus tūkstančiais smulkiažiedžių gėlyčių, dailininkės kruopščiai išaustų dideliame gobeleno plote. Jis darė įspūdį: tarsi gėlių debesys būtų staiga nusileidę nuo dangaus į žemę.

Atėjus Lietuvos nepriklausomybei, pasikeitė ekonominiai santykiai, ir pagal valstybės užsakymus dailininkai jau negaudavo darbo. Kai kuriems ėmė slėsti žemė po kojomis, nes jie nebuvo pratę pasirūpinti savimi. O iniciatyvesni ir veržlesni patys ieškojo išeities, griebėsi naujų darbų, kad galėtų išlikti kaip kūrėjai. Tie, kurie suvokė save kaip valstybės išlaikytiniais, ir šiandien vargsta, laukdami stebuklo, kurio gali ir nebūti. Stebuklus sukuria valia, darbas ir kūrybinės pastangos. Pirmajame naujojo gyvenimo etape Liucijai materialiai išsilaikyti padėjo jos akvarelės – žolynų ir žiedynų svaigus šėlsmas popieriaus lakšte. Visą laiką akvarelė Liucijai ėjo greta gobelenų kaip pomėgis. Jos akvareles mėgo bendradarbiai, mielai jas pirkė žmonės arba Liucija pati jas išdovanodavo savo draugams. Dabar tai tapo pragyvenimo šaltiniu.

„Kai dirbau Lentvaryje, – pasakoja Liucija, – moterys į darbą atnešdavo savo darželiuose išaugintų gėlių puokštes. Kai man likdavo laisvo laiko nuo kilimų projektavimo, ėmiau lieti akvareles. Labai mėgau visokius žolynus, nors gimiau Panevėžyje, augau Kaune, kaip sakoma, 'ant brukų'. Atvažiuavusi studijuoti į Vilnių, vėl buvau apsupta tik miesto aplinkos. Esu tikras miesto

vaikas, bet visą laiką ilgiuosi gamtos. Gera pažįstu visokius žolynus, gėles. Kai atostogavom prie Nemuno, pamėgau pušis, klajodavau po miškus, stebėdavau augalus". Ji, kaip ir miesto poetė Judita Vaičiūnaitė, mylėjo patvorių žoles, kurios jos akvarelėse iš pelenių pavirsdavo karalaitėmis. Violetiniai astrai, raudonos aguonos, balti ir geltoni bijūnai, saulėgražos, mėlynukės ir t.t. žydėjo jos cikluose „Ziedai“, „Pieva“, „Vasaros gėlės“ ir kt. Dailininkė mėgo braidžioti po pievas, nusagstytas smilgų adatėlėmis ir margaspalviu laukinių gėlių kilimu. Kai atsidūrė Vakarų pasaulyje ją ne mažiau domino ir egzotiškos, lepios Pietų vandenyno salų gėlės. Gėlių šviesa liejosi iš akvarelių, pačios gėlės tiesiog lipo per kraštus (akvarelės buvo didelio formato). Judita Vaičiūnaitė, pamačiusi parodą, skirtą Motinos dienai, rašė: „Gėlės susiraizgo lyg gyvais ornamentais – stambūs, gaivūs, švelniai spalvingi žiedai, sausų puokščių ažūros, grafinis laukinių pievos žolynų vaizdas, muzikinę variaciją primenantį spalvų kaita". Liucija Kryževičienė gaivalingu mostu užpildė lakštą žaluma ir žiedais, ir atrodo, kad jos gėlės niekaip neišsitenka lakšte, kokio formato jis bebūtų. Anot Liucijos, jai visą laiką trūksta vietos popieriaus erdvėje. Gal todėl ji taip buvo pamėgusi savo mokytojus Dailės institute tapytoją Sofiją Veiverytę ir vitražistą Kazį Morkūną, kad jie irgi didelių formatų mėgėjai. Liucija juos laiko didžiausiais autoritetais. Manau, kad ne tiek mokytojai, o gaivalinga jos prigimtis diktuoja tokio didelio formato darbus.

Vešlų, gyvybingą L. Kryževičienės gėlių pasaulį netikėtai perkerta monotipijų „Erdvės ženklai“ ciklas. Tą darbą jai užsakė Kultūros ministerija kaip paminėjimą Mirusiųjų dienas. Ir netikėtai pačiai dailininkei iš jos kūrinių dingę džiaugsmo odės gyvybingajam pasauliui, prapuolė spindintios, žvilgančios lyg šilkas spalvos. Jos paveikslus užkariavo kosminis mistinis liūdesys, pabrėžiamas šaltai mėlyna spalva ir grafišku piešiniu. Paslaptingų dangaus kūnų vienvietė ir žiojėjančių erdvių properšose neatsirsi, kur dangus ir kur žemė. Kosminis šaltis ir negyva materija daro šiurpų išpūdį, nes verčia galvoti apie katastrofas, kurios galbūt laukia žydinčios žemės, o gal apie vienvietę, kurioje bus pasmerkta klajoti nuodėminga siela. Tai lyg išpėjimas, kad brangintume tai, ką turime ir nežudytume savo planetos.

Liucija Kryževičienei neįdomu apsistoti ties vienu žanru arba kartoti tuos pačius motyvus. Tapusi laisva menininke, ji atsideda Lietuvos istorijos studijoms. Ir ne tik Lietuvos. Supratusi, kad gobelenuose neįmanoma per trumpą laiką sukurti didelių siužetinių istorijų, ji imasi batikos. Liucija studijuoja senovės laivus (egiptiečių, etruskų, babiloniečių), taip atsiranda batika „Senosios kelionės" (1984). Batika jai leido priartėti prie dar vienos jaunystės svajonės – grafikos, kurią norėjo studijuoti aukštojoje mokykloje. Gilinimasis į savo tautos istoriją ją privertė domėtis LDK gyvenimu – studijavo didžiųjų kunigaikščių majestotinius antspaudus,

didžiųjų miestų herbus, senuosius lietuvių pinigus. Tų studijų įkvėpta 1987 m. sukūrė didelio formato rusvų tonų batikos darbą „Laiko antspaudas – Lietuva" (352 x 230 cm), kurį tuometinė valdžia nenorėjo praleisti į parodą, kaip Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės priminimą. Tik Lietuvos dailės muziejaus direktoriaus R. Budrio užtarimu darbą buvo leista pakabinti, jį vėliau išgijo Lietuvos taikomosios dailės muziejus. Panašios apimtys batikos kūrinį ji paskyrė Klaipėdos miestui.

Jau prasidėjus Lietuvos nepriklausomybei, L. Kryževičienė gavo didelį užsakymą Šiaulių „Nuklono" gamyklos kultūros namams, kurį pavadino „Radiacija" (1990–1991). Tai turėjo būti pusiau erdvinis besimainančių spalvų didelis gobelenas, naujas L. Kryževičienės meninis atradimas, bet šiam darbui apskritai nebuvo lemta išvysti dienos šviesą. „Nuklonas" per tą laiką bankrutavo, ir dabar neaišku, kur yra atsidūręs šis kilimas. Tais pačiais metais „Litimpeks" bankui dailininkė sukūrė autorinės technikos kompozicijas „Elegija" ir „Miestas naktį", gobeleną Troškūnų bažnyčiai „I amžinybė" (1991). Savo malonumui atsirado gobelenai „Vakaras", „Prieš audrą", „Nakties šviesos", „Mįslingi ženklai", „Pavasario šėlsmas", Vežėjų asociacijai „Liniava" sukūrė gobeleną „Ir ateina tamsa..."

Finansiniai ir moraliniai lūžiai menininkų pasaulyje, kuriuos atpūtė nepriklausomybės vėjai, nepalaužė jos dvasios ir darbingumo. 1991–1996 m. Liucija Kryževičienė tapo Dailininkų sąjungos Tekstilės sekcijos pirmininke. Tie metai buvo tekstilininkų klestėjimo laikas. Liucija organizuoja grupės iškiliausių tekstilininkų parodas Prancūzijoje ir JAV (tai atspindi jos rūpestiu parengtas ir grafikos Irenos Daukšaitės–Guobienės elegantiškai sumaketuotas katalogas „Lietuvos tekstilė"). Drauge su kolege Jūrate Urbienė Vilniuje organizavo tarptautinį simpoziumą apie liną ir surengė parodas „Linai, 92" ir „Linai, 94" (1992–1994), žinodama, kad Lietuva, turinti senas lino tradicijas, per lino tekstilę gali sudominti Europą. Mūsų tekstilininkų parodas, išvežtas į Vakarų šalis, taip pat tarptautines parodas, surengtas Lietuvoje, parėmė „Vilniaus bankas" ir „Lietuvos inovacinis bankas", Atvi-



Lietuvos Respublikos kultūros viceministras Faustas Latėnas ir dail. Liucija Kryževičienė Vilniuje. Gražinos Mareckaitės nuotr.

*Lietuvos tekstilininkai yra stiprūs
savo meniniais iššūkais tradicijai,
jie nesibijo nutolti nuo klasikinio gobeleno
ir „konkuruoti" su tapytojais modernistais*

ros Lietuvos fondas ir Prancūzų ambasada, Ūkio ministerija ir Kultūros ministerija. Pirmosios Lietuvos vyriausybės metai dar buvo kultūros rėmimo laikai...

Liucija skatino savo kolegas nepasiduoti nežinomybei ir nevilčiai. „Jei šiame gyvenime tu nekovosi pats už save, prarasti net tai, ką tau davė Dievas ir gamta. Jei tik verkšlensi ir dejuosi – tau niekas nepadės. Gyvenimas yra išbandymas, savotiškas šachmatų žaidimas, jį žaisti reikia labai rimtai ir apgalvotai". Liucija Kryževičienė kovojo už save ir skatino, kad ir kiti sektų jos pavyzdžiu. Gyvenimas nuvedė ją į Ameriką: iš pradžių į Cleveland, vėliau į St. Petersburg, FL, kur 2000 metais ji tapo „ART centro" nare. Vėliau Liucija ilgesniam laikui persikelia į Čikagą. Ir čia savo darbštumu, gyvybingu temperamentu ir neišsenkančia kūrybine energija ji surado savo vietą tarp kitų menininkų. Tobulino kūrinių atlikimo

technikas, išrasdavo naujų, kurios priklauso tik jos protui, širdžiai ir rankai. Tai jau aukščiau paminėti pynimai iš šilko juostų ir kvadratiški, žaidžiant spalvų ir jų pustonų persiliejimais, išgaunant netikėtus vitražiškus spalvinius efektus. L. Kryževičienė visuomet paisė klasikinės tekstilės tradicijos, bet praturtino ją moderniomis technologijomis ir priemonėmis. Jos kūriniai santūrus (nuo pat Lentvario kilimų fabriko laikų), pynimu atliktos kompozicijos geometrizuotos (kaip ir lietuvių liaudies meno ornamentas), subtilios spalvų gamos. Net jos instaliacijos ir koliažai nėra vien formų žaidimas – šie kūriniai įprasmina filosofinę ar tiesiog gyvenimo žaismės paktuotą mintį.

„Jei savyje neturėsi pasitikėjimo savimi, sužlugsi. Menininkas turi būti labai stiprus ir parodyti savo poziciją, savo darbais įrodyti, ką jis

Nukelta | 8 psl.



Radvilų rūmuose Vilniuje 2005 m. vasarą suruoštoje Prano Gailliaus parodoje. Iš kairės: dr. Rimgaudas Nemickas, Liucija Kryževičienė, Magdalena B. Stankūnienė, Aldona Žemaitytė, Ingrida Korsakaitė, Joan Nemickienė, Pranas Gaillius, galerijos dir. Osvaldas Daugelis. Gražinos Mareckaitės nuotr.

Žvilgsnis į aktualijas

Atkelta iš 3 psl.

apie liepos pradžioje Vilniuje įvykusius Tautinių mažumų departamentu pasitarimus. Jie buvo įtraukti į tada vykusio Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo darbotvarkę. Šalia kitų temų, buvo užsiminta globalizacija ir jos įtaka nutautėjimui, svarstoma, ar Lietuva pakankamai rūpinosi savo išeivija, kaip patys išeiviai keičiasi naujoje aplinkoje. Posėdžiautojai nutarė, kad šiuo metu veikianti JAV LB ir Seimo bendroji komisija atlieka gerą ir reikalingą darbą. Tuo tarpu kartais lietuviškoje spaudoje pasirodo ir neigiamų teiginių.

Penktadienio vakaronės metu įdomų pranešimą apie taip pat liepos mėnesį Trakuose vykusį PLB pirminkų suvažiavimą padarė Algis Rugienius. Suvažiavime dalyvavo pirminkai arba atstovai iš 28-ių kraštų. Susidarė išspūdis, kad PLB keičiasi ir jaunėja. Į jos veiklą įtraukiama vis daugiau jaunimo, organizuojami sporto klubai. Šis Lietuvių bendruomenės atjaunėjimas, be abejo, pareikalavus ir nusistovėjusių procedūrų pakeitimo. Kalbant apie LB ir jos veiklą ir iškilus eilei klausimų dėl neseniai atvykusių jungimosi į LB darbą, Liūda Rugienienė taip aptarė tris tų naujųjų imigrantų grupes. Pirmoji grupė – tai tik norintys užsidirbti pinigų, kad galėtų grįžti Lietuvon. Jiems LB darbas nerūpi. Antroji grupė – atvykę legaliai ir galvojantys pasilikti užsienyje ilgiau. Jie su LB ryšius palaiko. Tačiau yra dar ir trečia, nors ir nedidelė, grupė, savo nusikaltimais gadinanti lietuvių įvaizdį.

Šeštadienio priešpietinėje paskaitoje dr. Kęstutis Skrupskelis nagrinėjo, kaip rašoma istorija. Jo

paskaitos tema – „Sąvokos Antrojo pasaulinio karo šviesoje“. Žinome, kad labai dažnai ekonominės sąlygos valdo kiekvieno žmogaus galvoseną, tačiau istorikui, norinčiam parašyti to laikmečio istoriją, vien žmonių galvosenos neužtenka. Istorikams svarbiausia medžiaga istorijai parašyti yra dokumentai. Dažnai istorikas apie kokį nors senų laikų mūšį sužino daugiau, negu jam vadovavę generolai. Dažnai žmonių prisiminimai negali būti priimti kaip tikras šaltinis istorijai parašyti, nes juose būna įterpta asmeniškų vaizduočių bei klaidų. Taip pat į tikrą istoriją teisingai reikia žvelgti ne vieno kuro istoriko, bet kelių ar net daugelio istorikų nurodomais faktais, ir pagal juos suprasti tikrai atsitikusius įvykius. Žinoma, įvykiai dažnai tebėra per arti, kad istorikas galėtų juos teisingai suprasti ir perteikti.

Popietinėje šeštadienio programoje pirmiausia išgirdome Lituanistikos tyrimo ir studijų centro pirminką prof. dr. Joną Račkauską, kuris šios savaitės metu buvo ir vyriausias virtuvės šeimininkas, ir nuolat prie stalų bendravo su savaitės dalyviais. Dr. Račkauskas savo pranešime kalbėjo apie LTSC veiklą ir tolimesnes jos galimybes, apie atsirandancias finansines problemas, mažėjant net mūsų fondų paramai. Tiesa, jis pastebėjo, kad neseniai buvo susilaukta net 19,000 dolerių anksčiau prižadėta auka iš Lietuvos. Į Lietuvą neseniai buvo išsiųsti iš Darbininko gauti 60 metų archyviniai mikrofilmai, šiuo metu dar tvarkomas Vytauto Maželio archyvas, baigiama ruošti dr. A. Idzelio knyga, ruošiamas ir Šv. Kazimiero lietuvių kapinių istorija ir daug kitų projektų.

LTSC dirbanti Kristina Bareikienė pranešė, kad lituanistinėje mokykloje jau dėstoma ir išeivijos lietuvių istorija. Gaunama ir turima archyvinė medžiaga įtraukiama į interneto puslapius. Centras turi apie 39,000 knygų ir apie 2,000 periodinių leidinių pavadinimų. Šiemet jau išleistas 6 knygos. Kristina buvo taip pat atsivežusi visą dėžę V. Maželio darytų nuotraukų ir prašė savaitės dalyvius pagelbėti atpažinti, kas tie nufotografuoti asmenys. Atrodo, kad didesnė dalis nuotraukose esančių buvo atpažinta.

Atėjo užbaigiamasis studijų savaitės vakaras, kuriame šį kartą nebuvo nei koncerto, nei literatūrinių pasirodymų. Pasitenkinome tik kartu besidalindami įvairiais savo gyvenimo nuotykiiais bei išpūdžiais. Studijų savaitė baigėsi, bet joje buvo išgirsta be galo daug naujų minčių, padaryti nutarimai, kuriuos reikės pradėti vykdyti. Už visa tai pirmiausia reikia dėkoti rengėjams: Vytui Petruliui Jonui Urbonui ir Juozai Ardžiui, o taip pat ir kitiems bičiuliams, prisidėjusiems prie įvairiausių savaitės darbų.

Valia ir fantazija permmainų laike

Atkelta iš 7 psl.

sugeba“, – tai Liucijos Kryževičienės gyvenimo credo, kurį ji taiko savo gyvenimui Amerikoje. Laimėjusi „žaliąją kortą“, 2000 m. ji atvyko į šį kraštą ir čia per ketverius metus jau spėjo surengti keturias personalines parodas, neskaitant to, kad dalyvauja Amerikos lietuvių dailininkų organizuojamose parodose. L. Kryževičienės tekstilės ir akvarelės parodos įvyko ART centre St. Petersburg, S. Balzeko lietuvių kultūros muziejuje, Lietuvių centre Lemonte ir Čiurlionio galerijoje. Tūkstančiai jos akvarelių, džiuginamos žmonių akis ir širdis, išsiskleidė po pasaulį – Prancūziją, Olandiją, Meksiką, Australiją, Vokietiją, nekalbant apie Lietuvą ir JAV.

O tai, ką Čikagos lietuviai pamatys Čiurlionio galerijoje spalio 7 d., bus dar viena Liucijos Kryževičienės dovana naujam žemynui, kurį šturmuoja jau trečioji lietuvių banga. Tai ne itin didelio formato autorine technika atliktos kompozicijos, sukurtos iš šilko, jungiant klasiką ir moderną. Smulkių šilko kvadratelių muzika gros spalvų melodijomis, medžiagos faktūromis ir blyksniais, kalbėdama apie amžiną menininko troškimą atsinaujinti, išlaikant pagarbą tradicijai, kaip pamatui, kad nei žmogaus, nei jo kūrybos nepaplautų dinamiškai kintančio pasaulio vortai.

Simpoziumas Tiltas tarp žemynų

Atkelta iš 2 psl.

Rusiją nusilenkti, nes tai būtų didžiausia visų laikų Rusijos katastrofa. Rusijai pats laikas susivokti, kas vyksta pasaulyje, ir pačiai būtina keistis jau dabar. Antraip gali būti per vėlu.

Į paslaptį įvilktą mįslę

Kitas Europos parlamentaras, Justas Vincas Paleckis, nuo Rusijos reikalų kalbą sugrąžino atgal prie vadovavimo sąvokos ir jos taikymo valstybių gyvenime. Europos Sąjungos dabartinis „motoras“ – tai Prancūzija ir Vokietija, kurias teisėtai galime vadinti šios Sąjungos vadovėmis. Didžioji Britanija nenori, o gal negali išsipausti tarp minėtų dviejų vadovių. Tiesa, pirmininkaudama Europos parlamentui Didžioji Britanija gali daug nuveikti.

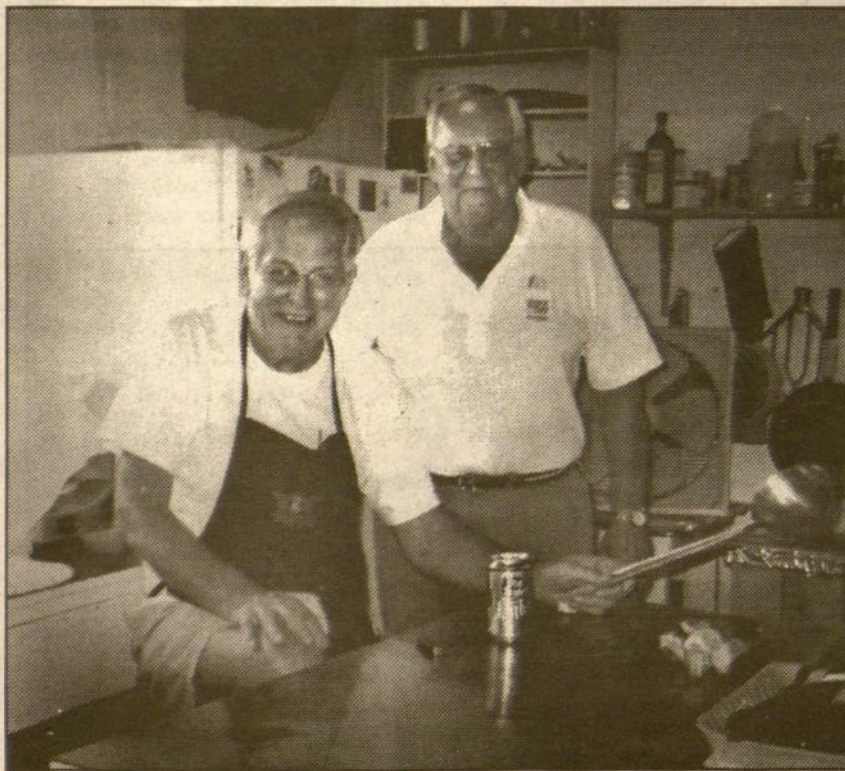
Pagaliau, kas pradėjo griauti Tarybų Sąjungą? Pasak J. V. Paleckio, estai, jų Liaudies frontas. Pas-

kui įsitraukė latviai ir lietuviai, kuri laiką vadovo pozicijas tame procese užėmė lietuviai. Dar vėliau įsitraukė Ukraina, o lemiamas žingsnis buvo, kai vadove tapo Rusija. Pati Rusija ir ėmė ryžtingai griauti Tarybų Sąjungą. Jau vien todėl apie jokią taikos sutartį, pasibaigus „šaltajam karui“, negalėjo būti nė kalbos, niekur tokios sutarties tekstas nebuvo ir negalėjo būti svarstomas. Apie jokią Versalio sutartį Rusijai negali būti nė kalbos. Šiuo požiūriu J. V. Paleckis nepritaria kolegai V. Landsbergiui.

Mėgindamas apibrėžti Rusijoje vykstančius procesus, J. Paleckis priminė Winston Churchill, kuris prieš 70 metų pasakė: „Rusija – tai mįslė, įvilktą į paslaptį, kuri pateikta dar didesnėje mįslėje“.

Žodžiu, mįslių ir paslapčių „matroška“.

Bus daugiau



LFB studijų savaitėje reikėjo ne tik dvasinio, bet ir kūno peno — pastaruoju pasirūpino prof. dr. Jonas Račkauskas (dešinėje), Vytas Petrulis ir kiti talkininkai. K. Ambrozaičio nuotr.